

Gjengroing i reiselivets landskap

Av Anders Bryn & Misganu Debella-Gilo

Reiselivet i Norge har de siste tiåra vært oppmerksomme på landskapsendringene som skjer i Norge. I følge reiselivsnæringa truer gjengroing av kulturlandskapet viktige segmenter innen det norske reiselivet. Samtidig legges det årlig ned et sted mellom 1500 – 2000 gardsbruk i Norge.

Norge – et spesielt reise­mål

Reiselivsnæringas bekymring for gjengroing av kulturlandskapet i Norge har utgangspunkt i turistenes opplevelse av landskapet. Reiselivet er redd for at gjengroing skal gjøre landskapet mindre tilgjengelig og framkommelig. Samtidig frykter de at utsikten i landskapet skal forhindres og dermed at landskapsopplevelsen forringes. Mye av det som gjør Norge til et helt spesielt reise­mål er kulturen i naturen. Chile, Alaska og New Zealand har også flott natur preget av kyst og fjell. De mangler imidlertid våre kystgarder og utmarksbruk, stavkirker, setergrender og lynchheier. Opplevelsen av denne helt spesielle kulturpåvirkningen i naturen krever et variert, autentisk og estetisk landskap som reiselivet nå frykter forringes av gjengroing.

Reiselivet er en næring i sterk vekst. Siden 1950-tallet er antallet gjestedøgn og syssel­satte innen reiselivet i Norge nesten tredob­let. Norge ønsker å være et foregangsland innen turisme og var blant de første i verden til å forplikte seg til satsing på geoturisme. I 2007 kom også regjeringa med en egen

Reiselivet frykter at gjengroing skal redusere landskapsopplevelsen. Gjengrodd eng i Ballangen. Foto: Anders Bryn 2004

reiselivsstrategi, hvor det blant annet heter at reiselivet må tilstrebe "ivaretagelse av vårt natur- og kulturlandskap".

Er reiselivets bekymring for gjengroing reell?

Skal reiselivets bekymring for gjengroing besvares for Norge som reise­mål, trengs det data fra hele landet, og helst med flere registreringer over tid, slik at endringer kan beskrives på en meningsfull måte. Ved Skog og landskap har vi sett på dette og vi tok utgangspunkt i fem uavhengige nasjonale datasett som gir ulike opplysninger

om gjengroing i Norge. I tillegg lagde vi en modell for framtidig gjengroingspotensial. Sistnevnte vil synliggjøre hvor utsatt reiselivets landskap blir for gjengroing med skog i åra som kommer. Det som er slående med alle fem datasettene, er hvor samstemte de er med hensyn til gjengroing. Selv om innmarksarealet har vært rimelig stabilt de siste tiåra, har altså utmarkas kulturlandskap, viktige kantsoner og perifer innmark grodd igjen. Det er derfor forholdsvis åpenlyst at reiselivets bekymring for gjengroing er reell, selv om det er store regionale variasjoner.

RETURADRESSE:

Skog og landskap,
Postboks 115,
1431 Ås

B

NORGE

P.P.

DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE

www.skogoglandskap.no, tlf: 64 94 80 00, Redaktør: Camilla Baumann, Produksjon: Svein Grønvold, Grønvolds Bildebyrå, Trykk: Follotrykk AS 2008, Opplag 3000

Lysåpent og tilgjengelig kulturlandskap på Senja. Foto: Anders Bryn 2006

Kyst og seterregionen

Våre modellberegninger for gjengroingspotensialet, viser at kystregionen og seterregionen er særlig utsatt, både nå og i framtiden. Dette er svært gamle kulturlandskap, avskoga gjennom hogst og skjøttet gjennom århundrer med beiting, slått, brenning og annen utmarksbruk.

Sammenlikning mellom tilfeldige reiselivsdestinasjoner i fjellet og de langs kysten, viser imidlertid at det er noen forskjeller (store byer unntatt). I fjellet ser selve destinasjonene ut til å være mer utsatt for gjengroing enn de som er langs kysten. I fjellet ligger overnattingsbedriftene i de gamle setergrendene som fortsatt er avskoga. Langs kysten ligger flere av overnattingsbedriftene i aktive kulturlandskap eller tettsteder.

Gardsturismen spesielt utsatt

Den destinasjonskategorien som er mest utsatt for gjengroing er uten tvil gardsturisme. I snitt vil over 20 prosent av landarealet innen en radius på 2 km rundt slike overnattingsbedrifter kunne gro igjen med skog. For hoteller og hytteutleie er det noe bedre, men fortsatt vil i snitt over 15 prosent av landarealet kunne gro igjen med skog. Campingplasser er minst utsatt, men også de ligger på over 10 prosent av landarealet. Til sammen anslår modellen at omtrent 15

prosent av landarealet sør for Nordland vil skogsettes som resultat av gjengroing og da vil gjengroing av dyrka mark kunne komme i tillegg.

Gjøres det tiltak for å hindre gjengroing – og virker disse?

Nå skal man imidlertid ikke glemme alle andre tiltak som gjennomføres mot gjen-

groing. Som eksempler kan vi nevne to viktige programmer, Regionale Miljøprogram (RMP) og Nasjonale Turistveger.

Landbruksmyndighetenes satsing på økt husdyrbeiting i utmark de siste åra, vil allikevel utgjøre det største enkelttiltak mot gjengroing. Husdyra utgjør den store ryddegjengen og lar seg ikke erstatte. Denne satsinga bør videreføres og styrkes. Dersom reiselivsnæringas landskap skal skjøttes på en tilfredsstillende måte, må det til en langt bedre prioritering av hvilke areal som beites. Dessuten må det også annen type skjøtsel til, f. eks brenning av lyngheier, rydding av kratt og slått av enger. Dette vil i tillegg styrke skjøtselen av andre verdier i kulturlandskapet, som f. eks biologisk mangfold og kulturminner.

Det er åpenbart mangel på fakta og kunnskap om effektene på reiselivet av gjengroing. Behovet for systematiske analyser, overvåkingssystemer og forskning er stort.

Les mer om landskapet på www.skogoglandskap.no/temaer/kulturlandskap

Kontakt forfatterne:

Anders.Bryn@skogoglandskap.no

Misganu.Debella.Gilo@skogoglandskap.no

Husdyra er det viktigste skjøtselsredskapet i utmarka. Utsiktspunkt i Evenes. Foto: Anders Bryn 2005